

shodu se je tudi glede srednjih šol zahtevalo, da bodi veronauk obligaten pri maturi in da imajo v komisiji zastopniki škofov glede vseh predmetov iste pravice kakor vsi drugi člani komisije in učenec slabega vedenja in nereligioznega mišljenja naj se od mature izključi. Klerikalcem je na tem, da bi dobili brezpogojno moč, vpliv in in poveljstvo v šoli, ker predobro vedo, da stranki, ki ima v rokah šolo, je zagotovljena bodočnost in obstanek. Upamo pa, da bo država že toliko previdna, da ne bo dala iz rok krasne stavbe nove šole, ki si jo je priborila z velikim trudom in katere je rodila že toliko dobrega sadu avstrijskim narodom.

Kak siromak je „vatiškanski jetnik“, razlaga list „La Pensere“, ki je dobro pončen o razmerah v Vatikanu. Dohodki znašajo: iz posestev 875.000 K, akcije, obligacije, rente 6.000.000 K, darovi 2.500.000 K, Petrov vinar 12.000.000 K, vsega skupaj okoli 21.375.000 K, po 5% obresti znaša kapital skoro pol milijarde kron. — Izdatki: plače za kardinale 875.000 K, večina njih ima še druge dohodke; za papežovo gardo, slugo, služkinje itd. 3.970.000 K, za biblioteko, muzej itd. 1.250.000 K, za vzdrževanje Petrove cerkve 780.000 K. Torej skupaj okoli 6.785.000 K. Ostane torej papežu na leto 15 milijonov kron.

Vsi na krov!

Klerikalci, ti smrtni sovražniki učiteljstva, preže po učiteljskem denarju. Da bi dosegli svoj namen, izkoriščajo nesrečno Slomškaro, ter jih pošiljajo v boj proti naprednemu učiteljstvu in pa posebno še proti gospodarski organizaciji stanovsko-zavednega naprednega učiteljstva. Pred tremi leti so že poizkusili svojo srečo. Napadli so zahrbtno „Vdovsko učiteljsko društvo“. Izpodletelo jim je. Letos pripravljajo nov naskok na „Vdovsko učiteljsko društvo“. Pozivljamo tem potom vsakega stanovskozavednega naprednega učitelja, ki je član „Vdovskega učiteljskega društva“, da pride v torek, dne 18. aprila, dopoldne ob 10. uri, zanesljivo k občnemu zboru v Narodni dom. Vsi na krov!

„Ampak navsezadnje bi bil pa vendar stokrat rajši obsojen, skrivati se v takih cunjah, ki vise zdaj na tebi, nego boriti se tu v postelji z neusmiljeno boleznijo,“ je pripomnil naposled resignirano.

Potolažil sem ga, kar je bilo v moji moči in potlej sem se poslovil. Mrzla mu je bila roka, polobupan zadnji pogled in hitel sem ven, da se mi je tam otrla solza prijateljskega sočutja.

Pred mano leži zdaj nekaj njegovih pisem. V enem teh, datiranjem 12. maja 1909., čitam:

„... Ali se spominjaš, kako smo včasih letali iz enega konca v drugi, da zapojemo kako pesem? In o maturi, ali veš, tam spodaj v onem gozdičku pod Švicarjjo: kako smo se pilili za žive in mrtve. — Lepo je bilo, ne vem, če bo še kdaj!“

„... če bo še kdaj —“ kakor bi slutil, siromak, da „usojeni so rozi kratki dnovi.“

Zdaj si rešen! Rešen boleznijo, rešen krivice in prevar življenja! Blagor Ti! — Čili vsi, ki smo se po maturini valeti pred tremi leti razšli služiti si trpki kruh, si zdaj Ti, Slavko, prvi, ki si stopil tja, kamor pridemo tudi mi, Tvoji teptani tovariši, ko podležemo krutemu boju za obstanek.

Drug za drugim... na snidenje!

V. M a z i.

Kaj nameravajo klerikalci.

Klerikalni poslanec je izdal naprednemu učitelju tajnost, da imajo klerikalci v svojem programu, ugrabiti vsa gospodarsko organizacijo naprednega učiteljstva. V doseg tega namena morajo pa najprvo pomnožiti z izdajicami število članov Slomškove Zveze. — No, priprani naj bodo, da se jim ta naklep navzlic vsem njih mahinacijam in lopovščinam ne posreči!

Da ne pozabimo.

Svoj čas je pisal Janko Nepomuk Jeglič naprednemu učitelju to-le pismo: Predragi. Presrečna Ti hvala na prijazni čestitki. Bodi zagotovljen, da sem obdržal jaz svoje staro prepričanje nespremenjeno in da cenim ter bodem vedno cenil naš stan toliko, da „mi je čisto nemogoče družiti se z nasprotniki učiteljstva. Živio svobodno miselno učiteljstvo! Iskren pozdrav! — Jeglič I. r.

Kako bo volil Janko Nepomuk Jeglič v občinski svet,

naj kaže ta-le njegova izjava: Izjavljam, da nikakor ne simpatizujem s klerikalci ter bom kot odločen pristaš narodno-napredne stranke volil kandidata, katerega se priporoča. Sploh pa si štejem v dolžnost delovati z vsemi močmi za uresničenje idej, katere goji napredno učiteljstvo slovensko.

Na Rakeku, dne 9. sept. 1900.

Janko Nep. Jeglič, nadučitelj.

Značilno za Jegličev značaj je dejstvo, da je sedaj ta „odlični pristaš narodno-napredne stranke“, kakor pravi sam, za občinski svet ljubljanski kandidat — klerikalcev! Res, značaj!

To naj oznanjujejo kateheti otrokom v šoli, kako klerikalni veljaki kradejo čast in ugled poštenim ljudem, kako sami sleparijo, kako po krivem obrekujejo, kako sami greše zoper nečistost, da podpirajo tiste, ki izmikajo tiskovine, ki kažejo in škodujejo bližnjemu na lastnini, Te zglede naj porabijo kateheti v šoli pri razlaganju božjih resnic!

Tovariši, tovarišice!

Vsi do zadnjega na agitacijo za naše liste, naše tiskovine, našo tiskarno, naše zavode, naša društva! — Sedaj smo v vojni, v najhujšem ognju! Vsi na boj! Vsi do zadnjega na boj! Omahljivec nesme biti v našem številu! Na boj, junaška kri!

Že se jim blede!

Sinočnji „Slovenec“ (št. 85. z dne 13. aprila 1911) jasno priča, da se je našim premilim prijateljem zmešalo. Pravijo namreč, da „Učiteljski konvikt“ zato berači, ker je „Učiteljska tiskarna“ nujne pomoči potrebna. Dalje pravijo, da je upravni svet te tiskarne v „Jutru“ izjavil, „da fondi „Konvikta“ in „Vdovskega zaklada“ nesejo tiskarni ne vemo že koliko obresti.“ — Ta čudovita „Slovenčeva“ mešanica priča, da nimamo opraviti samo z lopovi, ampak tudi z norci. Ne dajo miru pa ga ne dajo! Torej dobro! Prihodnjic se pomenimo drugače. V isti številki neka prismeda opeva Jelenca. Prihodnjic jim tudi mi zapojemo lepo pesemko. Naj nam verjamejo, da jim ne ostanemo ničesar dolžni!

Javno vprašanje gospodu dež. predsedniku baronu Schwarzu.

Že preje smo večkrat trdili, da se vrše vsa imenovanja učiteljstva danes v znamenju političnega prepričanja in pristranosti. Kvalifikacija, ki jo s tem izrekamo šolskim zastopom, si dajejo ti sami. Proti objektivnosti nimamo ničesar in najsi ta zadene nas. Nikakor pa ne moremo molčati in tudi ne bomo molčali, če se vrše in rešujejo vse šolske zadeve pod takim političnim terorizmom, kakor se [to vrše dandanes, kakor se niso vršile še nikdar prej in se tudi ne bodo vršile nikdar pozneje. Najmanj pa moramo pripuščati, da bi se politična pristranost zavlačevala v c. kr. šolske zastope.

Proti temu mora napredno slovensko učiteljstvo, ki tvori nadtrideštinsko večino vsega

slovenskega učiteljstva najodločneje protestirati in pozivlje vnovič c. kr. deželno vlado, da čuva zakon in lastno avtoriteto.

Nesteto slučajev smo že navedli. Krivice smo našli že toliko, da bi se že vsaki vladi pričelo studiti lastno postopanje, le naša c. kr. dež. vlada se ne zmeni za vse vandalsko početje naših šolskih korporacij.

Učiteljstvo bo zaradi tega primorano, da vse te slučaje izroči višji instanci v državi, da se samo zavaruje pred nadaljnim takim početjem, ker so v to poklicane oblasti pokazale, da same pripuščajo šolstvo in učiteljstvo demoralizaciji.

Če ga pripuščajo one, ga ne bomo pripuščali mi; če nas pripuščajo oni, se ne bomo pripuščali sami!

Poleg nesteto dokazov pristranosti priobčujemo danes nov dokaz, ki pa ne izvira iz naših vrst, temveč iz klerikalnih vrst samih.

„Slovenec“ tekočega leta št. 76. piše: „Ganglovcem“ v album. Da bodo liberalni učitelji vedeli, koliko veljajo pri našem ljudstvu, jim objavljamo pismo, ki ga je te dni prejela „Slomškova zveza“. Ponatisnemo — razen imen — doslovno: „Slavno tajništvo! Krajni šolski svet v J. J. se obrača na slavno Zvezo in prosi, da se mu naslednja prošnja primerno ugodi. Tukajšnja nadučiteljska služba bo še enkrat razpisana, ker je krajni šolski svet odklonil prošnjo nadučitelja J. J. Poizvedel je namreč, da je velik nasprotnik duhovščine in prijatelj alkohola in ga je vsled tega odklonil. Zdaj pa prosimo, da priporočite kakega boljšega učitelja katoliškega mišljenja, da ne bo kak velik liberallec. S spoštovanjem. — Dne 28. marca 1911. Krajni šolski svet v..., J. J., predsednik. Z enakimi in podobnimi prošnjami lahko postrežemo dan na dan.

Iz tega dopisa lahko predsedstvo c. kr. deželne vlade jasno razvidi, da se tako klerikalci že sami norčujejo iz pristranega postopanja šolskih korporacij in jih na ta način kompromitujejo.

Tako uradujejo naše šolske korporacije! Komu 'bolj' nego nam [bode „Slovenec“ ustregel, če nam postreže z vsemi takimi poročili, kar se jih je v zadnjih dveh letih pod patronatom slavne c. kr. deželne vlade dogodilo — ker teh ni malo. Na gospoda predsednika c. kr. deželne vlade pa stavimo vljudo vprašanje: Kdaj je postala Slomškova Zveza ekspozitura šolskih oblasti in korporacij in koliko se strinja to z avtoriteto slavne c. kr. deželne vlade, da nikakor noče napraviti takemu početju — konec.

Reforma ljudske šole.

Klerikalci so že vedno bili in tudi bodo za konkordatno šolo. Državni ljudskošolski zakon v Avstriji, ki ga je novela iz l. 1883. jako poslabšala hočejo naši klerikalci potisniti zopet za eno uro — nazaj!

Manever je tak-le in ga utemeljujejo tako-le:

Predlog posl. Roškarja, dr. Verstovška in tovarišev za izpremembo državnega ljudskošolskega zakona v svrhu reformiranja avstrijskega ljudskega šolstva.*

Že več kot štiri desetletja obstoječi državni ljudskošolski zakon od leta 1869. je jasno pokazal ne samo prednosti, temveč tudi pomanjkljivosti in slabe posledice, katere občuti posebno kmečko prebivalstvo.

Izkušnja uči, da omenjeni zakon ni mogel izpolniti od vseh krogov pričakovanih ugodnih uspehov glede ljudskošolske izobrazbe.

Temeljita preosnova državnega ljudskošolskega zakona po zadostnem uvaževanju onih osnovnih načel, katere potrebuje vedno naraščajoča izobrazba poklica vseh tako različnih stanov v mestu in na deželi, ni samo zaželena, temveč na kmetih naravnost nujna.

Pri vsem kmečkem prebivalstvu, tako za poljedelce kakor tudi za druge stanovne na deželi, pridejo glede izpremembe ljudskega

* Če so omenjeni predlog že stavili ali so ga morali zaradi razpusta državnega zbora opustiti — nam ni natančneje znano. Uredn.

šolstva posebno sledeča osnovna načela v pošte v:

1. Kot začetek šolske obveznosti se naj določi izpolnjeno sedmo leto starosti.

2. Šolska obveznost traja polnih šest let. Vse tako za otroka, kakor za šolo škodljive olajšave šolskega obiska se morajo med polletjem opustiti.

3. Na takih ljudskih šolah, kjer to zahtevajo poučne potrebe, gospodarske razmere prebivalstva, potne in vremenske razmere šolskega okoliša, se naj na prošnjo vseh lokalnih [občin ali krajne šolske oblasti uvede poldnevni pouk.

4. Na ljudskih šolah na kmetih se naj učni red v toliko izpremeni, da se bo v zadnjih dveh letnikih uvedel poljedelski pouk, kakor to odgovarja starosti in razumnosti otrok.

5. Učni redi na učiteljskih se morajo v toliko razširiti in izpopolniti, da bodo iz zavoda prihajajoče učne moči sposobne vsaj glede glavnih panog kmetijstva zadostno poučevati.

6. Po končani šestletni šolski obveznosti naj sledi dveletni, obvezni nadaljevalni pouk v smislu razmer dotičnega kraja in potreb dotičnih stanov.

7. Namenu odgovarjajoče učne knjige in za gospodarski pouk potrebne učne pripomočke naj se pravočasno preskrbi.

Navedena osnovna načela ne temeljijo samo na najhujših potrebah, temveč so upravičena že v dejstvu, da je za vse druge poklice preskrbljeno za nadaljno izobrazbo, saj je že skoraj v vsakem trgu obrtno-nadaljevalna šola za višjo izobrazbo in prospeh obrtnikov.

Naj se torej tudi kmečki mladini ne odtgne možnost, da si postavi temelj za poklicno samouizobrazbo brez trajne velike škode za poljedelstvo in nič manj za splošno ljudsko blagostanje.

Radi tega stavimo podpisani predlog:

Visoka zbornica izvoli skleniti:

Visoka c. kr. vlada se pozivlja, da preosnovo drž. ljudskošolskega zakona od l. 1869 po zgoraj navedenih osnovnih načelih kolikor mogoče hitro izvede in visoki zbornici tozadevno vladno predlogo v odobrenje predloži.

Mi se vdržimo še za sedaj vsake izjave v tem vprašanju.

Pripominjamo le, da je vada dobro nastavljena, in v znamenju zgoraj navedenih točk mislijo pognati ljudstvo v boj za konfesionalno šolo.

Zgoraj navedene točke so le pesek v oči, da pridobe ljudstvo za svoje namene. Toda važnejše od teh točk je tudi za naše klerikalce ozadje, ki ga previdno skrivajo, ker z njim se še ne upajo na dan. Da bi pa šolski boj bili s svojim pravim in glavnim namenom, tega pa še celo ne!

Naše stališče je tako: če se zavzamemo za ljudsko šolo ali ne, nas bodo klerikalci razkričali za nasprotnike ljudstva in šole, ki jo oni njemu žele pridobiti.

Računajo torej na kratkovidnost ljudstva, ki naj bi z zgoraj omenjenim predlogom odobrilo vse točke njih šolske reforme.

O demagogiji, ki se je pri tem poslužuje, niti ne govorimo.

Skupno poučno potovanje slov. učiteljev in učiteljic o velikih počitnicah 1911.

Na poziv, ki ga je objavila Slov. Šolska Matica pod gorenjim naslovom v vseh slov. šolskih listih, se je oglasilo dozdaj 34 udeležencev, dam in gospodov, vsakih blizoma polovica. Ni sicer veliko to, osobito, ker so se nekateri oglasili samo pogojno. Toda za prvi poizkus jih bo menda moralo biti dovolj. Morebiti pa se še kdo oglasi. Samo ne prepozno, prosim, ker bo treba poskrbeti še marsičesa in tu bo treba vedeti, koliko oseb?

Predlagalo se je, naj izpustimo Bled in Bohinj, ki sta neki itak že vsakemu znana. Jeli res? „Le kar na morje!“ pravijo, „to nam je novo.“ Pa dobro! Kdor je za to, naj se oglasi z dopisnico! Večina naj odloči!

Podrobni načrt se objavi pozneje. Bržčas nastopimo potovanje 20. avgusta.

Na snidenje!

H. Schreiner.

* Pri vseh točkah primerjaj „Miali o reformi ljudske šole“ (A. Požegar), „Popotnik“ 1911.